

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 όσον αφορά τη διαδικασία ελέγχου σχετικά με παραβάσεις των κανόνων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο»

[COM(2018) 636 final — 2018/0328 (COD)]

(2019/C 110/14)

Γενική εισηγήτρια: η κ. **Marina YANNAKOUDAKIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 1.10.2018 Συμβούλιο, 24.10.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Απόφαση του Προεδρείου	16.10.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	12.12.2018
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	539
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	109/2/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Υπό το πρίσμα των πρόσφατων υποθέσεων της Facebook και της Cambridge Analytica και την εικαζόμενη παράνομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι πρέπει να θεοπιστεί σχετικός κανονισμός.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί δεδομένες, στον σημερινό κόσμο, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την αποθήκευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις επιχειρήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ. Καθώς μεταβαίνουμε προς έναν κόσμο υψηλής τεχνολογίας, προβάλλει αναμφισβήτητη η ανάγκη τέτοιων μέσων. Το ζητούμενο είναι η μετάβαση αυτή να γίνει σε καθεστώς διαφάνειας, προστασίας των πολιτών της ΕΕ και ελευθερίας άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

1.3. Η χρήση των δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα οργανώνουν τις προεκλογικές εκστρατείες τους, με αποτέλεσμα να μπορούν να εστιάζουν σε δυνάμει ψηφοφόρους. Η εξέλιξη αυτή έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ένα μοχλό άσκησης επιρροής στην πρόθεση ψήφου των πολιτών. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την «Αρχή για τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα και τα ευρωπαϊκά πολιτικά ιδρύματα»⁽¹⁾ (εφεξής η «Αρχή») να εξετάσει τα πεδία όπου ενδέχεται να διαπράττεται παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να προτείνει τρόπους αποτροπής της και να εφαρμόζει ελέγχους και ασφαλιστικές δικλείδες για την προστασία των δεδομένων και τη χρήση τους βάσει σαφώς καθορισμένων παραμέτρων.

1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμφωνεί ότι η δημοκρατία αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Για να διασφαλιστεί δε η λειτουργία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας σε ενωσιακό επίπεδο, στις Συνθήκες ορίζεται ότι οι πολίτες της ΕΕ εκπροσωπούνται άμεσα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1.5. Η εκπροσώπηση αυτή γίνεται με άτομα αιρετά που είναι είτε μέλη πολιτικών κομμάτων είτε φυσικά πρόσωπα από τα κράτη μέλη τα οποία θέτουν υποψηφιότητα στις ευρωεκλογές. Η εκλογή βάση έχει εξελιχθεί κατά την τελευταία δεκαετία με την ενίσχυση της βαρύτητας των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Πλέον, την εξέλιξη αυτή πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η αύξηση του προσωπικού της Αρχής είναι ένας τρόπος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και αποτροπής της κατάχρησής τους για πολιτικά οφέλη. Με αυτό το μέλημα, προτεραιότητα είναι να διασφαλιστεί η διεξαγωγή των εκλογών επί ίσους όρους και ότι καμία ομάδα συμφερόντων δεν θα μπορεί να επωφελείται από τη χρήση των δεδομένων.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu

1.6. Ωστόσο, η εύρυθμη λειτουργία της Αρχής προϋποθέτει ασφαλείς παραμέτρους όσον αφορά τις εξουσίες και τις αρμοδιότητές της. Επί του παρόντος, η αποτροπή της κατάχρησης των δεδομένων από τα πολιτικά κόμματα αποτελεί αρμοδιότητα των αρχών προστασίας δεδομένων των κρατών μελών. Οι όροι δε συνεργασίας της Αρχής με τις εν λόγω εθνικές αρχές πρέπει να οριστούν καταλλήλως. Συν τοις άλλοις, σε πολλά κράτη μέλη οι αρχές προστασίας δεδομένων έχουν περιορισμένα μέσα και, επομένως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει τρόπους χρηματοδότησής τους έτσι ώστε να μπορούν να συνεργάζονται με την Αρχή.

1.7. Η ΕΟΚΕ είχε επισημάνει τα πιθανά προβλήματα προκειμένου για την κατάχρηση των δεδομένων στη γνωμοδότησή της με θέμα «Συνολική προσέγγιση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽²⁾, στην οποία εξετάζονται διάφορα συναφή προβλήματα.

1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αύξηση του προσωπικού της Αρχής, με το σκεπτικό ότι το προσωπικό αυτό θα είναι σε καλύτερη θέση να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη μέσω των αρχών προστασίας δεδομένων έτσι ώστε οι υποθέσεις παραβίασης της προστασίας δεδομένων να διερευνώνται σωστά και, όταν διαπιστώνεται τέτοια, να επιβάλλονται κυρώσεις.

1.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι διαδικασίες διεξαγωγής των ευρωεκλογών αποτελούν αρμοδιότητα των κρατών μελών εντός του πλαισίου της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναμένει επίσης ότι είτε οι καθ' ύλην αρμόδιες εθνικές αρχές είτε μεμονωμένα άτομα θα γνωστοποιούν στην Αρχή περιπτώσεις παραβίασης των κανόνων προστασίας των δεδομένων.

2. Ιστορικό

2.1. Τα πρόσφατα γεγονότα κατέδειξαν τους κινδύνους που ενέχει η μαζική στόχευση των πολιτών σε διαδικτυακές εκστρατείες παραπληροφόρησης με σκοπό την απαξίωση και την άρση της νομιμοποίησης των εκλογών. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των ατόμων πιστεύεται ότι επίσης έχουν χρησιμοποιηθεί παρανόμως για λόγους επηρεασμού του δημοκρατικού διαλόγου και της διεξαγωγής ελεύθερων εκλογών.

2.2. Τον Μάιο του 2018 τέθηκε σε ισχύ ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ), στον οποίο καθορίζονται αυστηροί κανόνες για την επεξεργασία και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ο εν λόγω κανονισμός αφορά όλα τα ευρωπαϊκά και εθνικά πολιτικά κόμματα και άλλους παράγοντες στο πλαίσιο της εκλογικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των μεστών δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

2.3. Ενόψει των ευρωεκλογών του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει ορισμένες ειδικές τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 1141/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, σχετικά με το καθεστώς και τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και των ευρωπαϊκών πολιτικών ιδρυμάτων⁽³⁾, με τις οποίες επιδιώκεται η διεξαγωγή των ευρωεκλογών με ισχυρούς δημοκρατικούς κανόνες και με πλήρη σεβασμό των ευρωπαϊκών αξιών της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

2.4. Ειδικότερα, με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις θα καταστεί δυνατή η επιβολή οικονομικών κυρώσεων εις βάρος ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων ή ιδρυμάτων που επηρεάζουν ή επιχειρούν να επηρεάσουν τις εκλογές μέσω της παραβίασης των κανόνων περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι κυρώσεις θα ισοδυναμούν με το 5% του ετήσιου προϋπολογισμού του εν λόγω ευρωπαϊκού πολιτικού κόμματος ή ιδρύματος και θα τις επιβάλλει η Αρχή. Επιπλέον, όσα κόμματα ή ιδρύματα έχουν διαπιστωμένα παραβιάσει τους κανόνες, δεν θα είναι σε θέση να υποβάλλουν αίτηση για χρηματοδότηση από τον γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ για το έτος στο οποίο επιβάλλεται η κύρωση.

2.5. Επίσης, με την πρόταση κανονισμού καθιερώνεται διαδικασία ελέγχου όπου μια «Επιτροπή ανεξάρτητων διακεκριμένων προσωπικοτήτων», κατόπιν αιτήματος της Αρχής, θα εξετάζει εάν η παραβίαση της προστασίας των δεδομένων —που διαπιστώνει η εκάστοτε εθνική εποπτική αρχή προστασίας των δεδομένων— έχει γίνει με σκοπό τον επηρεασμό του αποτελέσματος των ευρωεκλογών. Η εν λόγω επιτροπή συγκροτείται δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού και θα απαρτίζεται από έξι εμπειρογνώμονες που θα διορίζονται, αλλά δεν απασχολούνται, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

2.6. Για να εξασφαλιστεί ότι η Αρχή είναι επαρκώς στελεχωμένη ώστε να μπορεί να εκτελεί τα καθήκοντά της με ανεξάρτητο και αποτελεσματικό τρόπο, προτείνεται η πρόσληψη επτά μελών του προσωπικού (επιπλέον των ήδη απασχολούμενων σήμερα τριών ατόμων, συμπεριλαμβανομένου του διευθυντή).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμφωνεί ότι η δημοκρατία αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Για λόγους διασφάλισης της λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας σε ενωσιακό επίπεδο, οι Συνθήκες ορίζουν ότι οι πολίτες της ΕΕ εκπροσωπούνται άμεσα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ως εκ τούτου, είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας οι πολίτες της να μπορούν να ασκούν ελεύθερα και απρόσκοπτα το δημοκρατικό τους δικαίωμα και οποιαδήποτε παρέμβαση στην ελεύθερη επιλογή κατά την εκλογική διαδικασία θεωρείται αντιδημοκρατική και απαράδεκτη.

⁽²⁾ ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 123.

⁽³⁾ ΕΕ L 317 της 4.11.2014, σ. 1.

3.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την αυξημένη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις προεκλογικές εκστρατείες. Στις εκλογές του 2017 στο Ηνωμένο Βασίλειο πάνω από το 40 % των προεκλογικών διαφημιστικών δαπανών διατέθηκε σε ψηφιακές μορφές προώθησης. Υπό αυτό το πρίσμα, είναι κατανοητό ότι κάποιος θα μπει στον πειρασμό να κάνει χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για να στοχεύσει συγκεκριμένες ομάδες. Ωστόσο, είναι απαράδεκτο να διαμοιράζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εν αγνοία του άμεσα ενδιαφερομένου, και αυτό συνιστά θεμελιώδη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3.3. Η ανάπτυξη του διαδικτύου, η ταχύτητα μετάδοσης των πληροφοριών και οι παγκόσμιες προεκτάσεις τους απαιτούν μια στιβαρή προσέγγιση του θέματος της ασφάλειας των αποθηκευμένων δεδομένων και, στον κανονισμό για την προστασία δεδομένων, ορίζονται αυστηροί κανόνες για τον σκοπό αυτό. Ειδικότερα, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να υποβάλλονται σε σύνομη και δίκαιη επεξεργασία. Όπως έχουν τα πράγματα, τα πολιτικά κόμματα μπορούν νομίμως να χρησιμοποιούν τα δεδομένα, σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, βάσει ορισμένων παραμέτρων. Η άγρα ψηφοφόρων εξαρτάται πλέον ακόμη περισσότερο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η προσπάθεια πλήρους ανάσχεσης του φαινομένου αυτού δεν θα εξυπηρετούσε απαραίτητως τη δημοκρατική διαδικασία, δεδομένου ότι θα περιόριζε τις δυνατότητες των πολιτικών κομμάτων να ενημερώνουν τους δυνάμει ψηφοφόρους τους για τις προγραμματικές τους θέσεις.

3.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την κυριαρχία των κρατών μελών στην εκλογική διαδικασία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να δρα εντός του κυριαρχικού πλαισίου του κάθε κράτους μέλους. Η ΕΕ δεν μπορεί να επιβάλλει διά νομοθετημάτων κυρώσεις στα εθνικά πολιτικά κόμματα, καθότι αυτό αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, η ΕΕ μπορεί μόνο να προτείνει μέτρα για την επιβολή κυρώσεων στα ενωσιακές εμβέλεια πολιτικά κόμματα. Για τον σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση του κανονισμού που διέπει το καταστατικό και τη χρηματοδότησή τους. Αυτό θα ενισχύσει την ισχύ των συμπερασμάτων της Αρχής, όταν θα αποδεικνύεται η κατάχρηση δεδομένων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι επί του παρόντος η Αρχή δεν διαθέτει επαρκές προσωπικό. Ο διευθυντής και δύο μέλη του προσωπικού έχουν ήδη πολύ αυξημένο φόρτο εργασίας και οι επικείμενες ευρωεκλογές θα επιφέρουν ακόμη μεγαλύτερη πίεση. Επομένως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να αυξηθεί το μόνιμο προσωπικό της Αρχής και να ανατεθούν οι εξουσίες της αρμόδιας για τους διορισμούς αρχής στον διευθυντή της Αρχής, δεδομένου ότι είναι απαραίτητο να διαθέτει επαρκές ανθρώπινο δυναμικό για να παρακολουθεί τις εκλογές κατά τον δέοντα τρόπο.

4.2. Η χρήση των δεδομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά κόμματα οργανώνουν τις προεκλογικές εκστρατείες τους, με αποτέλεσμα να μπορούν να εστιάζουν σε δυνάμει ψηφοφόρους. Η εξέλιξη αυτή έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως ενός μοχλού άσκησης επιρροής στην πρόθεση ψήφου των πολιτών. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την «Αρχή» να εξετάσει τα πεδία όπου ενδέχεται να διαπράττεται παραβίαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να προτείνει τρόπους αποτροπής της και να εφαρμόζει ελέγχους και ασφαλιστικές δικλείδες για την προστασία των δεδομένων και τη χρήση τους βάσει σαφώς καθορισμένων παραμέτρων.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διευκρινιστεί περαιτέρω τι συνιστά «απόπειρα επηρεασμού των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο [...] για παραβάσεις των κανόνων προστασίας των δεδομένων». Θα πρέπει να εξεταστεί η λύση της συγκρότησης ομάδας εργασίας απαρτιζόμενης από εκπροσώπους των αρχών προστασίας δεδομένων των κρατών μελών και της Αρχής με σκοπό τη θέσπιση βέλτιστων πρακτικών συνεργασίας της Αρχής με τις αρχές προστασίας δεδομένων, καθότι η προστασία των δεδομένων δεν έχει σύνορα εντός της ΕΕ.

4.4. Ο διευθυντής της Αρχής θα διορίζεται βάσει της διαδικασίας που περιγράφεται στο άρθρο 6 παράγραφος 3 του κανονισμού, θα είναι ανεξάρτητος και μη υπόλογος στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αλλά θα υποχρεούται να υποβάλλει ετήσια έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ίσως δε να ήταν σκόπιμο να έχει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τη δυνατότητα να αμφισβητεί την εν λόγω έκθεση και να τη θέτει σε ψηφοφορία. Τούτο θα εξασφάλιζε ότι η Αρχή οφείλει να λογοδοτεί έως ένα βαθμό και ότι η σχετική διαδικασία θα είναι πιο αδιάτρητη.

Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER